

Hrvatska politologija u inozemstvu: novi ljudi, nova generacija?

DEJAN JOVIĆ

Sažetak

U ovom uvodnom članku objašnjavaju se razlozi i namjere pozivanja hrvatskih politologa u inozemstvu da surađuju u *Političkoj misli*, a u širem smislu i s politološkim institucijama u Hrvatskoj. Autor (koji je ujedno i inicijator ovog poziva te priređivač bloka od četiri članka u ovom broju) objašnjava kriterije koji su bili korišteni pri uvrštavanju autora među „hrvatske politologe u inozemstvu“. Radi se mlađim autorima s visokim inozemnim kvalifikacijama, koji bi mogli postati *nova generacija* u hrvatskoj politologiji. To bi proširilo sadašnje granice definicije pojma „hrvatska politologija“, čime bi ona postala inkluzivnija.

Ključne riječi: hrvatska politologija, nova generacija politologa, samodefiniranje, akademski i profesionalni identitet

U želji da otvori poseban prostor kolegicama i kolegama koji rade ili studiraju u inozemstvu, a porijeklom, vlastitim akademskim interesom ili prethodnim obrazovanjem su vezani za Hrvatsku (pa ih se može smatrati i hrvatskim politolozima) uredništvo *Političke misli* je pozvalo na suradnju jedan broj takvih kolega – zapravo, sve za koje smo znali (isprike unaprijed onima koje smo eventualno i nehotice „preskočili“). Osim uobičajenog motiva – objavljivanja dobrih tekstova o relevantnim temama – imali smo i dodatan motiv. Htjeli smo, naime, pokazati da se pojam „hrvatska politologija“ ne može i ne treba (štoviše: i ne smije) ograničiti samo na – zasad jedini – fakultet koji obrazuje politologe u Hrvatskoj, niti samo na one politologe koji djeluju u Hrvatskoj, nego da postoji (i da je sve veća) hrvatska politološka „zajednica“ (ili barem: skup individua, hrvatskih politologa) i izvan Lepušićeve 6, izvan Zagreba i izvan Hrvatske. Niz okolnosti (primjerice: proces globalizacije koji je duboko zahvatio i akademsku zajednicu; osobni afiniteti; sukobi u 1990-im i karakter hrvatskog

društva i politike nakon 1990; akademski interesi i želja za studiranjem ne uvijek na istom, nego na različitim fakultetima i čak u različitim obrazovnim sustavima, i slično) stvorile su situaciju u kojoj danas ima više hrvatskih politologa u inozemstvu nego što je ikad ranije bio slučaj. Neki se od njih (nas) bave temama koje su izravno povezane s hrvatskom politikom i društvom, dok su se drugi okrenuli drugim područjima: političkoj teoriji, kulturalnim studijima, istraživanju međunarodne politike, političkoj povijesti i drugima. Neki su među njima (nama) stekli temeljno (pred-diplomsko) politološko obrazovanje u Zagrebu, a drugi su i na pred-diplomskoj razini studirali negdje drugdje, ili nešto drugo (a ne samo - ili čak uopće ne - politologiju). Te razlike i ta pluralnost osobnih iskustava, interesa i životnih/akademskih puteva, čine svaku striktnu definiciju pojma „hrvatska politologija u inozemstvu“ nemogućom. Svjesni smo da će poneko prigovoriti da u hrvatsku **politologiju** ne spadaju oni koji, recimo, nikada nisu diplomirali politologiju, pa su – u formalnom smislu – politolozi (štogod to značilo, ali o tome neki drugi put) „postali“ tek na doktorskom studiju. Drugi će možda biti iznenađeni da pod **hrvatskom** politologijom mislimo i na one koji su samo rodom iz Hrvatske, a nisu ni studirali, niti trenutno žive u Hrvatskoj – naravno, ukoliko oni sami izraze interes i želju da ih se „uključí“ u tu „skupinu“. Pa ipak, držali smo – a mislim da je to opravdano – da taj pojam treba shvatiti u najširem mogućem značenju, i da ograničenja moraju biti minimalna. Ostavili smo samim autorima koje smo pozvali – a isto će biti slučaj i s onima koji nam se u budućnosti odluče sami javiti da žele sudjelovati u ovom projektu – da za sebe odrede smatraju li se dijelom te nestrukturirane, institucionalno nepostojeće, a tematski i po profilu autora vrlo heterogene misaone (a dijelom možda i „zamišljene“) „zajednice“ (postoji li takva „zajednica“, to je također pitanje za neku drugu priliku). Štoviše, u otvaranju vrata „hrvatske politologije“, osobno bih išao i dalje od toga – ona bi, po mom mišljenju, morala biti otvorena i onima kojima je jedina veza s njom da objavljuju u hrvatskim politološkim časopisima, da predaju na hrvatskim političkim studijima (svih vrsta), pod uvjetom, naravno, da sami izraze želju da joj se „pridruže“. Hrvatska politologija, kao i svaka druga, mora imati politiku *otvorenih vrata*, ako želi biti uspješna.

Pritom smo, naravno, svjesni da je i samodefiniranje evoluirajuće, pa će se neki koji možda prije deset ili dvadeset godina ne bi sebe rado vidjeli pod takvom egidom danas rado prihvatiti naš poziv i obratno. Isto smo tako svjesni da će se neki svojevolumno „isključiti“ iz hrvatske politologije, iako su u njoj stekli zvanja ili su radili na politološkim poslovima u samoj Hrvatskoj. Polazeći od načela individualne autonomije i prava na samodefiniranje vlastitog profesionalnog (i svakog drugog) identiteta, odluku smo, naravno, prepustili autorima. Ono što smo, međutim, svakako htjeli dati do znanja jest sljedeće: *Politička misao*, a vjerujemo

time i ukupna hrvatska politologija čiji je to središnji akademski časopis, jest i bit će otvorena za sve one koji u njoj žele objavljivati, a naročito nam je stalo do veze s „našim ljudima“ koji trenutno nisu u Hrvatskoj, i koji žele surađivati s nama.

Naš je poziv doživio odličan odaziv, te u ovom broju s velikim zadovoljstvom objavljujemo prva četiri članka koja su nam za objavljivanje poslali kolegice i kolege iz inozemstva. To je, naravno, samo početak, budući da je više drugih autora najavilo sudjelovanje u sljedećim brojevima. Neki jednostavno nisu stigli dovršiti članke do postavljenog roka, ali su ih najavili za neki od sljedećih brojeva. Budući da je jedan od ciljeva ovog pothvata i komparativno-edukativan (htjeli bismo da neki od ovih članaka budu i „ogledni primjerak“ o tome što čini dobar i objavljujiv akademski članak u nekim drugim politološkim zajednicama, kako bismo lakše mogli usporediti i – procijenimo li da je ta druga praksa bolja od naše – reformirati vlastitu praksu), nastojat ćemo i ubuduće prikupiti nekoliko članaka prije nego svi budu objavljeni u istom broju. Nadamo se da će takvo „organizirano“ pojavljivanje naših kolega iz inozemstva potaći njihovo daljnje uključivanje u aktivnosti hrvatske politologije, naročito kad se radi o istraživačkim projektima, recenziranju rukopisa, razmjeni istraživača i nastavnika (što će biti omogućeno u daleko većoj mjeri kad Hrvatska postane članicom Europske Unije), te uopće – akademskoj komunikaciji. Koliko god u samom naslovu ove bilješke stoji riječ „hrvatska“ uz pojam „politologija“, svjesni smo, naravno, globalnog karaktera mišljenja i djelovanja. Svi ozbiljni akademski časopisi u svijetu su internacionalni po svom karakteru, te su u potpunosti otvoreni onima koji pišu na istom jeziku a s drugim iskustvom. U ovom broju – kao što se uobičajilo u *Političkoj misli* - bili smo otvoreni i za tekstove napisane na drugim jezicima, ovisno o želji autora i procjeni priređivača o tome bi li bilo korisnije objaviti na tom drugom jeziku ili na hrvatskom. Otvorenost za to drugo iskustvo, za nove ljude, za nove ideje i nove stilove pisanja, za nove teme i nove zaključke – to su glavni motivi ovog pokušaja.

Naročito nam je drago da su četvoro autora (tri autora i autorica) čije tekstove objavljujemo u ovom broju generacijski bliski. Generacije, kao što znamo, imaju značajnu ulogu u politici, pa nema razloga da tako ne bude i u politologiji. Njih, naravno, nije moguće definirati samo po dobi autora (iako bismo ovdje čak i po tom kriteriju opravdali upotrebu ovog pojma) nego po tome što su „novi“, prethodno slabo poznati ili čak i potpuno nepoznati, tamo gdje se sad pojavljuju. Novi su, u to iskreno vjerujem, i po svježini ideja, entuzijazmu za inovacije, te spremnosti da u ovu – u hrvatskom slučaju sad već skoro (u institucionalnom smislu) pedesetogodišnju – „zajednicu“ ulože novu energiju. U tom smislu, ta će se nova generacija u hrvatskoj politologiji sasvim sigurno dobro razumjeti s novom generacijom koja se pojavljuje u našoj „domaćoj“ politološkoj zajednici, a naročito s onima koji su – kao što je slučaj s vrlo

velikim brojem hrvatskih politologa, bez obzira na dob – i sami imali iskustvo života i studiranja negdje drugdje. Svi su dobrodošli kao suradnici u pokušaju da se prošire granice hrvatske politologije, i da ju se učini – kako bi u svom tekstu kojeg objavljujemo u ovom broju rekao Igor Štiks – što *inkluzivnijom*.

Neki od kolega čije tekstove objavljujemo (ili ćemo objavljivati u sljedećim brojevima) već su objavljivali u *Političkoj misli*. Tu prije svega mislim na Andreja Kebu (rođenog 1980. godine), koji je diplomirao u Zagrebu (2003), a potom magistrirao (2004) i doktorirao (2009) na London School of Economics and Political Science, koja je hrvatskoj politologiji već „donirala“ stanovit broj zvanja, sad već na manje-više svim mogućim razinama i u mnogim pod-disciplinama onog što se na toj školi/fakultetu/sveučilištu relativno nerado (osim – tipično britanski - u imenu same institucije, koje više skriva nego što otkriva) zove „politička znanost“. U ovom broju objavljujemo njegov članak o Charlesu Tayloru i mogućnosti individualizma kad se radi o pitanjima identiteta. Andrej Keba se bavi normativnom političkom teorijom, a osobito upotrebom i određenjima pojma „osobni identitet“ u suvremenom liberalizmu. Povrh toga, njegovi interesi uključuju i Kantovu političku filozofiju, teoriju praktičnog rasuđivanja, kao i legitimitet globalnih političkih institucija.

Ova zadnja tema, također je u središtu akademskog interesa Nevena Cvetićanina, čiji tekst – o globalnoj ekonomskoj krizi i obnavljanju konsenzusa blagostanja – također objavljujemo u ovom broju. Neven Cvetićanin je Dalmatinac, rođen u Zadru (1974. godine), u kojem je i živio – stalno ili povremeno – do 1989. Zbog rata se preselio – tada još kao dječak – najprije u Crnu Goru, pa potom u Beograd, gdje je studirao i ostao. Diplomirao je i magistrirao na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Beogradu, a doktorirao na Fakultetu političkih znanosti tog sveučilišta 2007. godine. Doktorska disertacija je imala naziv: „Građansko i antigrađansko shvaćanje politike – odnos desnice, centra i ljevice u političkom polju Europe“. Dr Cvetićanin je ove akademske godine bio i postdoktorski istraživač na Sveučilištu u Stirlingu. On je, inače, znanstveni suradnik u beogradskom Institutu za društvene nauke (IDN). Autor je knjiga *Evropska desnica između mača i zakona* (2004) i *Epoha s onu stranu levice i desnice* (2008). Sljedeća dva autora čije tekstove ovdje objavljujemo trenutno žive u Edinburghu. Igor Štiks je post-doktorski istraživač na petogodišnjem projektu koji se bavi pitanjima državljanstva u zemljama jugoistočne Europe (voditelj projekta je profesorica Jo Shaw, koja i sama surađuje s hrvatskim politolozima u okviru AMES-a, specijalističkog magisterija iz europskih studija, na kojem povremeno predaje). Projekt na kojem radi Igor Štiks (i još osam drugih istraživača, a u budućnosti će biti uključen i jedan hrvatski politolog mlađe generacije) s 2,24 milijuna eura financira Europsko istraživačko vijeće (European Research Council). Radi se, dakle, o

golemom projektu, koji je započeo 1. travnja 2009, a završit će 31. ožujka 2014. Članak kojeg objavljujemo (u prijevodu na hrvatski) nastao je u okviru tog projekta. Igor Štiks je doktorirao na (kako se to sad u Hrvatskoj službeno zove) poslijediplomskom programu kojeg su zajednički vodile dvije iznimno prestižne akademske institucije: pariški Institut d'Etudes Politiques (poznatiji kao Sciences Po) i američki Northwestern University. Tema njegova doktorata bilo je pitanje nacionalnog identiteta i državljanstva u Jugoslaviji i njezinim državama sljednicama, dakle – upravo ono o čemu piše i u ovom članku. Dr Štiks je rođen 1977. u Sarajevu, ali je zbog rata preselio u Zagreb, gdje je diplomirao komparativnu književnost i filozofiju. Magistrirao je u Parizu. Dakle, njegovo je obrazovanje – kao i životni put – doista vrlo internacionalno, i uključuje Bosnu i Hercegovinu, Hrvatsku, Francusku, Sjedinjene Države i sad Veliku Britaniju. Još je zanimljivije da se radi o autoru dvaju romana – dakle, ne samo o striktno akademskom piscu. Njegovi su romani *Dvorac u Romagni* (Durieux, 2000) i *Elijahova stolica* (Fraktura, 2006) prevedeni na desetak jezika. Ova je druga 2006. bila proglašena knjigom godine u Hrvatskoj. Ove je godine dr Štiks objavio (sa Srećkom Horvatom) i knjigu *Pravo na pobunu: uvod u anatomiju građanskog otpora* (Fraktura, 2010).

I Nataša Zambelli sad živi u Edinburghu (što povećava broj autora s britanskim, odnosno – škotskim – iskustvom u ovom broju na tri plus priređivača), gdje upravo završava rad na doktorskoj dizertaciji, koja se bavi pitanjem manjinskih prava u Hrvatskoj. Radi se, također, o politologinji mlade generacije, rodom iz Rijeke, koja je diplomirala engleski i talijanski, da bi magistrirala na međunarodnoj i europskoj politici na Sveučilištu u Edinburghu (da, i to se može – prijeći iz jedne discipline na drugu tijekom studiranja, bez polaganja kompliciranih „razlika“ ili ponovnog studiranja), a potom je na istom sveučilištu završila i istraživački magisterij iz političkih znanosti. Multidisciplinarni karakter njezina obrazovanja (kao i prednost koju u temama kao što je njezina sa sobom nosi multidisciplinarnost) vidi se i u članku kojeg objavljujemo. Autorica u njemu, naime, analizira razlike u diskursima o Balkanu i Europi prije i nakon 2000. Taj članak analizira situaciju u kojoj se Hrvatska našla nakon 2000. godine, i u kojoj je trebala pomiriti europska poticanja za suradnjom „u regiji“ s vlastitim diskursom o približavanju Europi kao udaljavanju od Balkana (kao „radikalno Drugoga“, čiji su „predstavnici“ bili Srbija i Jugoslavija).

Nadamo se da će čitatelji s interesom čitati ove članke, te da ćemo u sljedećim brojevima moći predstaviti nove autore i time značajno proširiti značenje pojma „hrvatska politologija“ – u svakom smislu.

Dejan Jović

HRVATSKA POLITOLOGIJA U INOZEMSTVU: NOVI LJUDI, NOVA GENERACIJA?

Summary

This is an introduction to a special section of this issue, in which we publish four articles by Croatian scholars of younger generation who work abroad or have obtained their academic qualifications abroad. By inviting them to participate in the existing community of Croatian political studies scholars, we hope to expand the boundaries of the discipline. In many ways, their articles offer a new perspective in terms of methodology, academic style, conclusions and the choice of topics they focus on. Hence, we should perhaps characterise this effort as being a step towards the emergence of a potentially *new generation* in the field of Croatian political studies.

Keywords

Croatian political studies, new generation of scholars, self-definition, academic and professional identity